

Norsk Folkehjelp
Fagbevegelsens solidaritetsorganisasjon

Solidaritet med Rwandas kvinner
Norsk Tjenestemannslag
Statusrapport 2019–2022

SAMARBEID OM SOLIDARITET

Norsk Folkehjelp er stolt av og setter stor pris på samarbeidet med Norsk Tjenestemannslag (NTL). Vi har det samme verdigrunnlaget, og dette er viktig for å kunne nå de målene vi setter oss og for å motivere oss til å gjøre et godt arbeid.

Det er snart 30 år siden folkemordet i Rwanda. Det er gjort store framskritt i arbeidet for å få samfunnet på fote igjen, men fremdeles er en femdel av befolkningen utsatt for fysisk, psykisk og seksuell vold, og mange sliter med å skaffe seg et levebrød.

Rwanda har vært langt framme i kampen for likestilling, men selv om landet var det første i verden med kvinnelig flertall i nasjonalforsamlingen, finnes det en annen virkelighet ute i distriktene, der kvinnene fortsatt er sterkt underrepresentert i styrende organer.

Rwanda står fortsatt overfor flere politiske og utviklingsmessige utfordringer. Landet er preget av stor ulikhet, knappe ressurser og en egenmektig president. Rwandas særegne politiske

styreform, med desentraliserte prosesser for å planlegge og gjennomføre politikk og programmer, har ført til en generell følelse av at det eksisterer en politisk og sosial kontrakt mellom borgerne og staten. Staten oppnår legitimitet gjennom å tilby befolkningen en bedre samfunnsutvikling og sikkerhet i en historisk og regional ustabil sammenheng.

Men også her finnes det en annen virkelighet. Makthavernes bruk av undertrykkelse og vold økte under koronapandemien. Kritikere ble arrestert og tiltalt når de brukte sine grunnleggende friheter. Mange kritiske journalister har blitt utsatt for sanksjoner eller har fått inndratt lisensene sine. Generelt vil forsøkene på å undergrave grunnlaget for demokrati og menneskerettigheter sannsynligvis øke når landet etter hvert skal forberede seg på neste presidentvalg i 2024.

Norsk Folkehjelps mål er at våre partnerorganisasjoner oppnår positive endringer på vegne av gruppene de representerer. Gjennom å bevisstgjøre befolkningen på rettigheter og styrke

folks selvtillit til å si ifra om sine behov, kan de gjennom våre samarbeidspartnere påvirke myndigheter på lokalt og nasjonalt nivå.

NTL har egne døråpnere for solidaritetsarbeidet, og de har bidratt til at arbeidet i Rwanda har blitt godt kjent i forbundet. I tillegg har NTL i 2021 gjennom sine foreninger og avdelinger gitt støtte både til arbeidet i Rwanda og andre av våre prosjekter.

Tusen takk for støtten og godt samarbeid!

Henriette Killi Westhrin
generalsekretær i Norsk Folkehjelp

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, sanitet og redningstjeneste, humanitær mine- og eksplosivrydding og flyktning- og integreringsarbeid. Norsk Folkehjelp har rundt 13 000 medlemmer i Norge, og 2300 ansatte i 40 land.

NORSK FOLKEHJELP OG NTL I RWANDA

Norsk Folkehjelp har arbeidet i Rwanda siden 1994. Landet har en svært traumatisk historie preget av at over én million mennesker ble drept i løpet av hundre dager under folkemordet i 1994. På våren og sommeren det året ble også 250 000 kvinner utsatt for voldtekt.

Rett etter folkemordet konsentrerte Norsk Folkehjelp innsatsen om nødhjelp, oppbygging av helse- og rettsvesen, rekruttering av kvalifisert personell og direkte støtte til sårbare grupper. Etter hvert tok gjenoppbyggingsarbeidet en annen retning, fra nødhjelp til utvikling. Arbeidet er nå konsentrert om kvinners rettigheter, styrking av sivilsamfunnet, oppfordring til folkelig deltakelse, juridisk bistand og antikorrupsjon.

Også i dag – snart 30 år etter folkemordet – er det fortsatt flere kvinner enn menn i landet. Men til tross for at kvin-

nene har styrket sin stilling, blir mange utsatt for kjønnsbasert vold. Å bruke vold for å holde kvinner og barn «på plass» er helt vanlig praksis.

De seks partnerne som NTL støtter i Rwanda gjør en stor innsats for å løfte landet ut av fattigdom. Stikkord er demokratisering, ytringsfrihet, bekjempelse av kjønnsbasert vold, kombinert med folkelig deltakelse.

Målet er å drive den nasjonale kampen mot kjønnsbasert vold framover. Aktivitetene ledes i stor grad av frivillige, og omfatter kurs i konfliktløsning,

rådgivning og hjelp til å takle traumer og andre handlingsmønstre. Mange av de frivillige er par som selv har klart å forandre samlivsmønsteret sitt. Nå deler de sine erfaringer med andre.

Utgitt av: Norsk Folkehjelp

Trykk: LO Media

Layout og tilrettelegging: Kirsti Knudsen og Anne Vines

Foto: Norsk Folkehjelp

BEKJEMPER VOLD GJENNOM LOKALE FAMILIESKOLER

Kvinnelige ledere som har deltatt i lederopplæring tilrettelagt av paraplyorganisasjonen Rwanda Women Network (RWN) har tatt initiativet til å opprette flere lokale familieskoler i Gatsibo-distriktet. Her får kvinner som er utsatt for kjønnsbasert vold (GBV) og vold i hjemmet støtte og hjelp til å få kontakt med ansvarlige offentlige institusjoner.

I løpet av de siste 24 årene har RWN – en langsiktig samarbeidspartner for Norsk Folkehjelp – styrket tusenvis av Rwandas kvinner. De driver fremdeles påvirk-

NOEN RESULTATER I PERIODEN

- Norsk Folkehjelps samarbeidspartnere bidro til at rundt 303 350 borgere (103 548 kvinner) deltok i ulike beslutningsfora og tok opp 33 099 prioriterte lokale saker gjennom ordningen Community Score Card (CSC). 9452 av sakene fikk tilslutning fra lokale ledere. 3769 lokale tvister og konflikter i hjemmet ble håndtert gjennom mekling.
- 781 kvinner og menn deltok på kurs om temaene kvinnelig ledelse og positiv maskulinitet. 284 nyvalgte kvinnelige ledere på lokalt og nasjonalt plan fikk opplæring, slik at de effektivt kan delta i styring og beslutningsprosesser.
- Etter å ha deltatt kurs om seksuell og reproduktiv helse og barns rettigheter, startet 46 elever fra 23 ungdomsskoler klubber for å motvirke diskriminering av medlemmer i LGBT-samfunnet.
- På nasjonalt nivå ble det gjort endringer i loven om straff for krigsforbrytelser. Transparency International Rwanda arrangerte møter og rundebordskonferanser om offentlige anskaffelsesprosesser. PAX PRESS sikret en revidering av mediepolitikken og medierettslige reguleringer og rammeverk.
- Med støtte fra PPIMA har 16 distrikter innført punkter om likestilling og kjønnsrelaterte spørsmål i sine planer, og forpliktet seg til å inkludere dette i all planlegging, budsjettering og gjennomføring.
- Norsk Folkehjelps samarbeidspartnere har også gitt opplæring i temaer som konflikthåndtering, likestilling og analyse av kjønnsaspektet i budsjetteringen, politisk innflytelse og påvirkningsarbeid, og kampen for landrettigheter.

ningsarbeid for å sikre at både kvinnelige og mannlige lokale ledere fremmer likestilling og inkludering i sine samfunn.

I oktober 2020 organiserte RWN lederopplæring for 168 kvinnelige ledere valgt fra fjorten områder i Gatsibo-distriktet. Temaet var: *Hvordan legge til rette for flere kvinner i lederstillinger*. Kurset tok opp hvilken rolle deltakerne kan ha i forebygging av kjønnsbasert vold, og hvordan de kan engasjere aktuelle aktører i arbeidet med forebygging og oppfølging. Opplæringen omfattet også hvilke muligheter kvinnene har til å delta i beslutningsprosesser i lokalsamfunnet.

I november 2020 tok 30 kvinnelige ledere fra opplæringen initiativet til å opprette lokale familieskoler – *Ishuri ry'Umuryango Mwiza* (IUM) – i alle administrative områder i Gatsibo. Distriktet hadde opplevd en stor økning i antall tilfeller av kjønnsbasert vold, og IUM har blitt viktig i arbeidet med å forhindre og bistå ofrene for slike overgrep, ikke minst under koronapandemien.

Styreform: **Republikk**

Hovedstad: **Kigali**

Flateinnhold: **26 338 km²**

(Norge: 385 199 km²)

Folketall: **12,9 millioner**

Religion: **Protestanter (49,5 %), katolikker (43,7 %), andre kristne (4,5 %), muslimer (2 %)**

Gjennomsnittsalder: **19,7 år**

(Norge: 39,3 år)

Forventet levealder: **67,13 år (Norge: 82 år)**

BNP pr. innbygger: **2494 USD**

(Norge: 72 100 USD)

Kilde: CIA World Factbook

NYTTIG VERKTØY FOR DEMOKRATI OG LIKESTILLING

Norsk Folkehjelps samarbeidspartnere i Rwanda har bidratt til at lokale og nasjonale myndigheter har utformet planer og politikk som tar hensyn til problemer som er tatt opp av innbyggerne. Et viktig verktøy i arbeidet er modellen Community Score Card (CSC).

Sivilbefolkningens deltakelse i beslutningsprosessene er en hjørnestein i demokratiet. Når innbyggerne deltar aktivt i utviklingen av landet sitt, tar de eierskap til utfordringene de møter, og kan gi anbefalinger om hva som vil være de beste løsningene i framtida.

Siden 2010 har Norsk Folkehjelp støttet lokale sivilsamfunnsorganisasjoner og oppmuntret dem til å ta i bruk CSC-metoden – en brukervennlig

og bærekraftig måte å engasjere både innbyggere og tjenesteytere på. Gjennom CSC samles brukerne av offentlige tjenester i grupper som kommer med sine innspill i forberedelsene av utviklingsplaner, budsjetter og gjennomføringskontrakter (Imihigo) på distriktsnivå. Gruppene vurderer også kvaliteten på de eksisterende offentlige tjenestene.

AVTALE MED MYNDIGHETENE

Gjennom støtten fra Norsk Folkehjelp har organisasjonen CLADHO og andre samarbeidspartnere i PPIMA-programmet oppmuntret og støttet distriktene til å ta i bruk CSC-metoden. Den blir nå brukt i 16 distrikter. Fem partnere har signert avtaler med distriktsmyndighetene om å sikre bruken av CSC som verktøy i distriktsplanlegging og -budsjettering. Norsk Folkehjelp har også – sammen med sine partnere – drevet lobbyvirksomhet for å få de sentrale myndighetene i Rwanda til å formalisere bruken av CSC.

Som et første vesentlig skritt for å befeste CSC som et nasjonalt offentlig verktøy, signerte CLADHO i septem-

ber 2021 en intensjonsavtale med det rwandiske kommunaldepartementet (MINALOC).

Avtalen vil også legge til rette for samarbeid, opplæring og informasjonsdeling mellom ulike parter som departementer, distriktsmyndigheter, sivilsamfunnsorganisasjoner og innbyggere. I distriktene der PPIMA-programmet er aktivt, har metoden fått ord på seg for å være et pålitelig og effektivt verktøy for å fremme folkelig deltakelse. I Ngororero og Gatsibo har saker som har blitt tatt opp gjennom CSC-prosessen blitt vedtatt i de respektive budsjettene.

Mye arbeid gjenstår, men Norsk Folkehjelp håper at CSC – takket være bidragene fra partnerorganisasjonene og det pågående samarbeidet med myndighetene i Rwanda – etter hvert vil bli et hovedinstrument for innbyggerdeltakelse over hele landet.

Gjennom PPIMA-programmet engasjerer partnerorganisasjonene befolkningen i diskusjoner og aktiviteter som tar opp samfunnsproblemer og kommer fram til gode løsninger.

The Public Policy Information, Monitoring and Advocacy (PPIMA) ble startet av Norsk Folkehjelp i 2009. 15 lokale samarbeidspartnere deltar i programmet, som har som mål å bevisstgjøre innbyggere om grunnleggende rettigheter og gi dem ferdighetene de trenger for å kunne engasjere seg og hevde sine synspunkter og interesser overfor beslutningstakere og tjenesteleverandører. PPIMA organiserer debatter og dialoger mellom innbyggere og beslutningstakere om blant annet lovforslag, lokal og nasjonal budsjettplanlegging, og hva innbyggere trenger for å kunne forsørge seg og sin familie.

VIKTIGE BINDELEDD MELLOM LOKAL-BEFOLKNING OG MYNDIGHETER

Et av de viktigste målene for Norsk Folkehjelps program Public Policy Information, Monitoring and Advocacy (PPIMA) er å engasjere frivillige til å være bindeledd mellom lokalsamfunnet og lokale myndigheter for å gjennomføre og overvåke offentlige planer.

Disse kontaktpersonene kalles *Governance Focal Persons* (GFP-er). Deres viktigste verktøy er metoden Community Score Card (CSC), der grupper av lokalbefolkningen diskuterer hva de ønsker seg av offentlige tjenester og samfunnsutviklingen, og vurderer dagens tjenesteyting gjennom et slags poengkort.

I perioden 2020–2024 støtter PPIMA-programmet 3882 aktive GFP-er som bruker CSC-metoden i 1219 lokalsamfunn i 16 distrikter. Det siste tiåret har PPIMA konsentrert innsatsen om å styrke kontaktpersonene gjennom å legge bedre til rette for deres oppgaver, og gitt opplæring i konfliktforebygging og kunnskaper om mekling. Noen av dem har blitt valgt eller utnevnt til lederstillinger som rådmenn eller administrasjonssjefer på grunn av sitt engasjement

i offentlige planleggingsprosesser støttet av PPIMA.

Andre som har fått direkte opplæring gjennom programmet er Women Safe Space-aktører og frivillige innenfor arbeidet med anti-korrupsjon, juridiske rettigheter og informasjon. De blir sett på som påvirkningsagenter som bidrar til å forbedre de sosioøkonomiske forholdene i sine lokalsamfunn.

INNTEKTER FRA BIRØKT

Noen GFP-er har også etablert ulike gründerbedrifter som kooperativer og sparegrupper. Et godt eksempel er Imbaka-kooperativet. De 40 bikubene som høstes her en gang i kvartalet produserer 500 kilo honning i året. Kooperativet får 4500 rwandiske franc (RWF) pr. kilo, noe som innbringer rundt

2,25 millioner RWF i året – tilsvarende over 23 000 kroner.

GFP-ene har fått større tillit og har blitt mer effektive i perioden, og ikke bare når det gjelder å legge til rette for dialog mellom myndighetene og innbyggerne. De har også blitt bedre på å utnytte sine ferdigheter og kunnskaper for å direkte engasjere lokale ledere til å gå løs på problemer som oppstår i deres lokalsamfunn – som å løse konflikter gjennom mekling, fremme likestilling og bekjempe kjønnsbasert vold.

Dette har bidratt til at lokalbefolkningen i økende grad engasjerer seg i offentlige politiske prosesser, noe som har vist seg å være et av de viktigste bidragene til bedre tjenester, bedre levebrød og tettere dialog mellom myndigheter og innbyggere.

MANGELN PÅ OFFENTLIGE GRAVPLASSER ER ET STORT PROBLEM

Norsk Folkehjelps samarbeidspartnere i PPIMA-programmet har fått gjennomslag for problemet med manglende offentlige gravplasser og kirkegårder hos sentrale beslutningstakere i Rwanda.

På slutten av 2018 var mangelen på offentlige gravplasser et av de mest preserende spørsmålene som ble reist gjennom Community Score Card-prosesser i ni distrikter. De viktigste årsakene til dette er mangelen på landområder som er satt av til gravplasser av distriktsmyndighetene, fraværet av krematorier, og høye priser for begravelser i de tilgjengelige kirkegårdene. Dette er en stor økonomisk byrde og uoverkommelig for mange.

Gjennom en sammenslutning av 18

PPIMA-partnere ble spørsmålet prioritert som en sak som snarest burde løstes til nasjonalt nivå. Dette førte til en rekke konsultasjoner og dialogmøter som ble gjennomført av PPIMA-partnerne rettet mot sentrale myndigheter og offentlige planleggere i distriktene. Resultatet av disse aktivitetene utløste en revisjon av loven om offentlige gravplasser fra sosialkomiteen i parlamentet. Den samme komiteen ba om en helhetlig vurdering av hvorfor gjennomføringen av kre-

masjonsloven som ble vedtatt i 2012 ikke hadde skjedd.

Kommunaldepartementet har lagt fram en plan som vil være førende for distriktene når de skal revidere sine respektive reguleringsplaner for kirkegårder og offentlige gravplasser. Dette omfatter også kjøp av ytterligere jord til gravplasser i hvert distrikt. Departementet samarbeider også med distriktsmyndighetene for å revidere gjeldende gebyrer for gravferder.

Myndighetene i Rwanda har vedtatt at hvert distrikt skal ha en plan for hvordan fremme idrettsaktiviteter i befolkningen, særlig blant barn og unge.

BARN OG UNGE FÅR STØRRE MULIGHETER TIL Å DRIVE IDRETT

Norsk Folkehjelps samarbeidspartnere i Rwanda har påvirket myndighetene til å legge til rette for at barn og unge får bedre muligheter til å drive idrett, blant annet gjennom å lage flere idrettsplasser. NTL er en av bidragsyterne som gjør dette mulig.

Fra oktober 2012 har idretten i landet fått offentlig støtte, likevel har det vært en mangel på fasiliteter på skoler og i lokalsamfunn der barn og unge kan drive sportsaktiviteter. I 2021 tok derfor Norsk Folkehjelps samarbeidspartner Never Again Rwanda (NAR) initiativ til å løfte problemet opp på nasjonalt nivå gjennom PPIMA-programmet og metoden Community Score Card (CSC).

I samarbeid med andre PPIMA-partnere klarte NAR å få gjennomslag hos Undervisningsdepartementet MINEDUC og Kommunaldepartementet MINALOC for at noe måtte gjøres for å sikre at barn og unge har steder der de kan drive idrett.

I det politiske vedtaket fra oktober 2012 om at idrettsaktiviteter skal omfattes av den offentlige støtten, understrekes det at idrett har mange positive ringvirkninger, som å skape samhold blant

mennesker og ikke minst bidrar til bedre helse. Målet er også å sørge for at idretten har gode kår, med bedre infrastruktur og tilstrekkelig finansiering.

LEDENDE SPORTSNASJON

Rwanda satte seg også et mål om å bli et ledende sportsknutepunkt i Afrika innen utgangen av 2020, med en høyere prosentvis del av befolkningen som driver idrett enn i noen annen afrikansk nasjon. Målet er ennå ikke nådd, delvis fordi koronapandemien førte til store forsinkelser i prosessen.

Etter en rekke diskusjoner med ulike interessenter, forpliktet MINEDUC seg til å rekruttere lærere med ansvar for idrett på alle landets skoler i løpet av 2022. Dette ble fulgt opp av MINALOC på et møte 4. august 2021 med Idrettsdepartementet, myndighetene i hovedstaden Kigali, distriktsguvernører og

ordførere for å diskutere problemet med begrenset tilgang til idrettsplasser. Møtet tok følgende beslutninger:

- Hvert distrikt skal ha en plan for å fremme idrettsaktiviteter blant befolkningen.
- Hvert lokalsamfunn skal sette av områder til idrettsplasser.
- Hvert distrikt skal drive talentspeding og lage en utviklingsplan for ungdom.
- Hvert distrikt skal mobilisere partnere og interessenter for å fremme idretten og organisere ulike idrettskonkurranser.

Det er selvfølgelig langt fram til at disse beslutningene er satt ut i livet. PPIMA-partnerne blir i økende grad oppmuntret til å ta ansvar og sikre at planene blir gjennomført.

FIKK GJENNOMSLAG FOR Å BYGGE YRKESKOLE I NTARABANA

I 2010 la Kunnskapsdepartementet i Rwanda fram planer for å øke antallet skoler som kunne tilby teknisk og yrkesfaglig undervisning. Dette ville gi ungdommer større muligheter for å få jobb etter endt utdanning.

Da PPIMA-programmet startet opp i Rulindo-distriktet i 2020, ble Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Rwanda Men's Resource Centre (RWAMREC) oppmerksom på at det ikke fantes en yrkesskole i Ntarabana – et av de mest avsidesliggende områdene i distriktet.

Mangelen på tekniske og yrkesfaglige utdanningstilbud hadde store negative følger for ungdommen i lokalsamfunnet og deres muligheter til å skaffe seg et framtidig levebrød. Noen valgte å pendle til yrkesskoler i andre områder, men dette medførte en tung økonomisk byrde for studentene og deres familier. De som ikke hadde råd til å betale for transporten, fikk ikke muligheten til å ta en yrkesfaglig utdanning. Ikke minst gikk dette

ut over tenåringsmødre som allerede hadde begrensede muligheter til å bedre sine økonomiske kår.

UTDANNER SKREDDERE OG SNEKKERE

Gjennom metoden Community Score Card (CSC) ble opprettelsen av en yrkesskole valgt ut som en av de viktigste forbedringene lokalsamfunnet trengte. Saken ble lagt fram for distriktsmyndighetene gjennom talspersonene Governance Focal Persons (GFP-er) som representerte innbyggerne i Ntarabana. Distriktsmyndighetenes svar var positivt, og de klarte å finansiere skolen, gjennom egne ressurser og ved hjelp av andre, blant annet gjennom støtte fra Verdensbanken.

Yrkesskolen i Ntarabana ble åpnet i januar 2022, og skal i første omgang gi undervisning i to fag – skredder- og snekkerutdanning. Dette vil gi lokale ungdommer ferdigheter de kan bruke for å komme inn på det rwandiske arbeidsmarkedet, der arbeidsløsheten blant ungdom er over 30 prosent.

Gjennom støtten fra PPIMA-programmet vil RWAMREC fortsette å kjempe for flere yrkesskoler i Rulindo-distriktet, inkludert videre støtte til skolen i Ntarabana fra Verdensbanken, slik at undervisningstilbudet kan utvides. Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon vil også fortsette å bruke CSC-metoden for å identifisere og fremme behov som må dekkes i distriktet.

- Rwanda er et fattig jordbruksland. Det er også Afrikas tettest befolkede. Selv om myndighetene gjør en stor innsats for å få bukt med fattigdommen, er likevel mer enn en tredel av befolkningen underernært.
- Rundt 90 prosent av innbyggerne jobber i jordbruket, og de aller fleste har kun små jordlapper der de dyrker grønnsaker og frukt til eget bruk.
- Arbeidsløsheten er høy blant ungdommen. Gjennomsnittlig skolegang er sju år, og det er stor mangel på tekniske og yrkesfaglige utdanningstilbud som kan gi unge mennesker tilgang til arbeidslivet.
- For å bøte på dette la Kunnskapsdepartementet i 2010 fram en plan for å bygge flere yrkesskoler. Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Rwanda Men's Resource Centre (RWAMREC) bidro til at det i januar 2022 ble åpnet en yrkesskole i Ntarabana – et av de mest avsidesliggende områdene i Rulindo-distriktet.

Solidaritet i praksis

Norsk Folkehjelp
Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Tlf.: 22 03 77 00
www.folkehjelp.no
facebook.com/folkehjelp
twitter.com/norskfolkehjelp

GI DITT BIDRAG

Du kan støtte samarbeidsprosjektet mellom NTL og Norsk Folkehjelp ved å starte din egen innsamling. Du kan gjøre dette ved å ved opprette egen innsamling på Facebook eller Spleis, eller bruke kontonummer 9001 08 76000. Vipps-nummer 10145 kan også brukes, merk støtten med NTL og navn på klubb eller forening.

BESTILL FOREDRAG

For spørsmål og informasjon, kontakt:
Norsk Tjenestemannslag v/Lone Lunemann
Jørgensen, tlf.: 472 95 294, e-post: llj@ntl.no
eller Norsk Folkehjelp v/Heidi Gulbrandsen
Smerud, tlf.: 916 24 293,
e-post: heidis@npaid.org

FØLG OSS

facebook.com/folkehjelp
twitter.com/norskfolkehjelp
www.folkehjelp.no
Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO